

Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 2010

ORGANISERT KRIMINALITET, EN KUNNSKAPSSTATUS.

PROFESSOR PAUL LARSSON OG SJEFJSURIST LARS KORSSELL

*Much of our knowledge about organized crime is based on data from official sources. The police, courts and public officials are central contributors of information used in the media discourse and in research on organized crime. We raise the questions of what consequences this has and how we as researchers can deal with the fact that our data come from these sources.**

Ulike perspektiver på organisert kriminalitet

Spørsmålene rundt betydningen av kilder og data innen forskningen om organisert kriminalitet er ikke ny. Debatten har fulgt forskningen siden organisert kriminalitet ble et forskningsfelt på 1960 tallet¹. Don Cressey's banebrytende studie "Theft of the nation", utgitt i 1969, satte for alvor den organiserte kriminaliteten på forskningskartet. Samtidig åpnet den en diskusjon om kildenes betydning for hvordan organisert kriminalitet presenteres, en diskusjon som pågår den dag i dag. Meget kort fortalt kan en si at kritikerne av Cresseys fremstilling av den organiserte kriminaliteten som hierarkisk og gjennomorganisert anklaget ham for at dette bildet var feilaktig og at det i stor grad var et resultat av hans (ukritiske) bruk av hovedsakelig politikilder (Ryan og Rush 1997, Christie 1987). Mange av kritikerne, på sin side, bygget på mer etnografiske kilder og undersøkelser, noe som ofte resulterte i en fremstilling preget av flate, ofte løse personlige nettverk (Albini 1971, 1997). Disse ble på sin side anklaget for mangelfull kunnskap. At de ikke hadde sluppet til i de "innerste sirkler" og derved manglet tilstrekkelig kunnskap om annet enn det som skjedde på gateplan.

Et annet problem med mange av de amerikanske fremstillingene av organisert kriminalitet var at det i høy grad bygger på fortellingene til kriminelle avhoppere. Det mest kjente eksemplet er Joe Valachi. I senator McClellan's forhør i 1963 beskrev Valachi mafiaens organisasjon og ulike oppgjør. Kritikken mot Valachi går ut på at han fortalte hva etablisementet ville høre og at han hadde interesse av å fortelle en god story for å beskytte seg selv (Ryan og Rush 1997).

Den kunnskapsmessige situasjon i dag er nok noe bedre enn for 40 år siden. Deler av den internasjonale forskningen gir i dag et mer nyansert og sammensatt bilde av den organiserte kriminaliteten. Det eksisterer en rekke gode enkelt- og casestudier² og grener som mafiaforskningen har gjort betydelig fremgang.

* Title in English: *Organized Crime: Current Knowledge*. Original in Norwegian.

Samtidig ser vi at det fortsatt er en rekke huller og store felter hvor forskere fortsatt er avhengig av offisielle kilder og data for å uttale seg om dem.

Om ikke annet burde dette gjøre oss sensitive i forhold til betydningen av hvordan data samles inn og at *både* politiets etterretning og våre forskningsmetoder preger hva vi ser etter og finner, at politi og forsker i utgangspunktet har to høyst ulike prosjekter som preger deres perspektiver (Sætre 2007). Politiets data-innsamling, ofte benevnt som etterretning, er styrt av oppgaver knyttet opp mot å forebygge kriminalitet, slå til mot lovbrudd og / eller fremskaffe bevis i etterforskningen av straffesaker. Forskeren har ganske andre mål, å forstå og beskrive fenomenet på en mest sannferdig måte. Forskeren vil vanligvis i større grad være styrt av interesse for organisert kriminalitet som samfunnsfenomen på ulike nivå, mens politiet har en langt mer normativ innstilling hvor sonderingen mellom rett og galt er grunnleggende sammen med en tilbøyelighet til å samle personopplysninger (Tilley 2008). Politimannen og forskeren har to ganske ulike filter de ser verden gjennom. Det er derfor høyst forståelig at de tidvis kommer opp med to ganske ulike bilder og forståelser av et og samme fenomen.

Brottsforebyggende rådet (Brå) i Sverige har gjennomført en rekke undersøkelser av den organiserte kriminaliteten. Deres erfaringer er at politiets forundersøkelser ofte er svært omfattende og gir en hel del informasjon som kan være av betydning. Selv om politiets data ofte er knyttet opp mot personer og lovbrudd så kan en analyse av en omfattende forundersøkelse gi mye informasjon om kriminelle ”yrker” og kontakter, oppleggenes logistikk, hvilke sikkerhetsløsninger som velges og lignende.

Erfaringer med intervjuer av politi og andre myndighetspersoner i forbindelse med forskningsprosjekter innen feltet viser at de kan være av stor verdi³. Intervjuene bør da kretse rundt faktiske saker og egne iakttagelser. Det finnes likevel en risiko for at intervjuer med personer i ledende stillinger og myndighetspersoner vil gi et mer generelt bilde av hva som er policy når det gjelder ulike aspekter ved den organiserte kriminaliteten. Det er særlig et problem om kildene sjelden har direkte erfaring med praktisk politiarbeid innen feltet.

For å kunne kompensere noe av den skjevhet som ligger i myndighetskildenes fremstilling så bør man utføre intervjuer av lovbrutere. Intervjuer er ofte verdifulle fordi de som er involvert i organisert kriminalitet vanligvis har et ganske annet perspektiv enn myndighetene. Slike intervjuer er sjelden noe større problem å gjennomføre så lenge spørsmålsstillingen dreier seg om mer generelle trekk ved markedene, strategier, logistikk og sikkerhet i stedet for den enkeltes egne lovbrudd. Et sentralt spørsmål i forbindelse med intervjuer er hvor og når de utføres. Det er ikke uvanlig å intervju straffedømte når de soner en straff (Snertingdal 2007). En positiv side ved denne situasjonen er at mange kan være interessert i å

snakke når de sitter inne. ”Pensjonerte” lovbrøyttere er også en gruppe som kan ha behov for å fortelle om sitt liv, mens aktive lovbrøyttere ofte er vanskeligere å få i tale. Per Ole Johansen (2004) og Mika Junninen (2006) er blant de forskere som med stort utbytte har intervjuet organiserte kriminelle. Respondentene er yrkesutøvere innen sitt område og har derfor ofte mye å fortelle⁴.

Hva vet vi?

Dagens situasjon er fortsatt at mye av kunnskapen om organisert kriminalitet bygger på kilder som politiets etterretning (nasjonalt og internasjonalt), dommer og mediaoppslag som ofte dreier seg om enkeltsaker. Foreliggende datakilder som kriminalstatistikken og offerundersøkelser er av liten verdi som kilder. Dette fordi det ikke finnes noen tall for kriminalitet begått av organiserte kriminelle miljøer. Statistikken er i all hovedsak oppdelt etter type lovbrudd og enkelte kjennetegn ved lovbrøytter⁵, ikke etter *hvordan* lovbruddet er begått. Man kan muligens si at såkalte tredjeledd saker, det vil si store narkotikasaker alle er begått av organiserte kriminelle. Uansett er tallene her små.

Det er også noen særkjennetegn ved den organiserte kriminaliteten som gjør at man ikke kan forvente at kriminalitet av denne typen anmeldes ofte av offer. Det meste av den organiserte kriminaliteten har ikke et tydelig offer, i alle fall ikke et som ønsker å anmelde. Dette medfører at politiet og andre kontrollinstansers innsats er helt avgjørende for å oppdage slike saker. Det er heller ikke uvanlig at de involverte har sammenfallende interesser, slik er det eksempelvis ved korrupsjon hvor både den som korrumpere og den korruperte har all interesse av å hemmeligholde lovbruddet.

Siden politiet er en av de viktigste kildene både til media, myndigheter og forskning så er det verdt å analysere noe mer inngående hva det faktisk betyr. Politiets perspektiv, hva de ser etter og oppfatter som relevant og derved samler informasjon om er styrt av flere forhold. I likhet med forskere så styres deres utvelgelse av politiets egen *kompetanse*. Det er fortsatt slik at enkeltpersoner innen politiet, ofte ved Kripos eller Oslo politiet, ”eier” noen felter som de over år følger opp og fordyper seg i. To typiske områder hvor dette har skjedd er innen narkotika og til dels hva som benevnes som MC kriminalitet⁶.

Politiets *organisering* spiller også inn. Skillet mellom Økokrim og Kripos i Norge har en ofte forbisett effekt, at noen saker og sakstyper faller mellom de to særorganene. Mye av den finansielle organiserte kriminaliteten, som ellers i Europa og USA regnes som helt sentrale former for organisert kriminalitet synes i Norge å forsvinne (Politidirektoratet 2005). Hvitvasking betegnes i Norge som økonomisk kriminalitet og sakene havner hos Økokrim, mens det de fleste steder i verden betegnes som en sentral aktivitet ved den organiserte kriminaliteten.

Det samme gjelder i Sverige hvor Ekobrottsmyndigheten i høy grad er innrettet mot regnskaps- og skattelovbrudd mens bedragerier, økonomisk utroskap og korrupsjon håndteres av det lokale politiet og aktoratet⁷. Dette medfører at en viktig del av den økonomiske kriminaliteten ikke riktig regnes med ettersom Ekobrottsmyndigheten ikke håndterer disse lovbruddene.

Myndighetene må vise til resultater og narkotikakriminalitet er en form for lovbrudd som vanligvis er enkel å bevise i retten, oppklaringsprosenten på anmeldelsene er svært høy. Dessuten er det slik at man har beslag som kan veies og telles og straffenivået er høyt. Narkotikakriminalitet fungerer derfor bra i mediene og den politiske retorikken hvor man kan legge på bordet så og så mange fengselsår og beslag og hvor gateverdien på beslagene ofte blåses opp til astronomiske summer.

Noen former for lovbrudd fungerer godt i det drama mellom godt og ondt som kjennetegner organisert kriminalitet. Heleri er et eksempel på en form for mer stillferdig kriminalitet og hvor kontaktene opp til det legale næringslivet ofte er tydelige. Det er også en form for lovbrudd med lav prioritet hos de kriminalitetsbekjempende myndighetene.

Politiets ressursbruk styres langt på vei *politisk*. Det finnes klare retningslinjer for hvilke former for organisert kriminalitet som skal prioriteres og midlene går til dette. Det betyr at pressgruppers aktivitet og politiske utspill kan bety mer for retningen for politiets arbeid enn hva politiet selv anser som fornuftige prioriteringer. Dette forklarer at man kan bygge opp en ekspertise over tiår på narkotika i alle former, mens andre former for lovbrudd er mer utsatt for politiske vinder. Det er tydelig at synelige grupper, som MC- og ungdomsgjenger får mye oppmerksomhet. Deres synlighet utfordrer myndighetene og skaper en viss frykt og uorden. I Sverige og Norge har det vært betydelig oppmerksomhet rundt trafficking opp mot seksuell utnyttelse, mens trafficking av arbeidskraft som har vært grovt utnyttet knapt har vært noe tema.

Lovgivning og prioritering innen dette feltet er også langt på vei styrt av internasjonale forpliktelser. De nordiske land er *forpliktet* til å følge internasjonale regler og konvensjoner. Et godt stykke på vei betyr det at man ikke kan velge selv ut fra faglige vurderinger hva som skal følges opp. Hvis ikke man eksempelvis følger FATFs regleverk vil dette medføre sanksjoner (Larsson og Magnusson 2008). Det betyr at man ofte må følge opp ”unordisk kriminalitet”

Disse momentene gir klare begrensninger for hva som følges opp over tid, hva det utvikles ekspertise om, hva man kan svare på, hva politiet ser og ikke ser. Man har en håndfull eksperter innen politiet som har spesialisert seg på noen former for organisert kriminalitet, slik det også er innen forskningsverdenen. Disse vil raskt kunne prege fremstillingen av den organiserte kriminaliteten og oppfattelsen av i hvilken grad det er et problem man bør ta alvorlig. Man bør i så måte advare

mot hva som innen sosiologien kalles selvoppfyllende profetier. Når ekspertise og kunnskap utvikles innen et felt vil dette raskt kunne være med på å forsterke innsatsen mot problem, noe som igjen kan medføre at man finner flere problemer. Narkotika er et problem, det kan vi belyse ned i det minste analyserte gram, mens man knapt kjenner til hva som skjer innen trafficking eller finansiell akrobatikk utført av organiserte kriminelle.

Mener vi det samme med begrepet organisert kriminalitet?

Diskusjonene rundt definisjonen av organisert kriminalitet blir raskt en ganske slitsom affære, preget av endeløse uenigheter om detaljer. Det eksisterer godt over 100 ulike definisjoner av begrepet⁸. I denne sammenheng er det nærliggende å påpeke et par sentrale problemer forbundet med begrepet. Et er spørsmålet om hva ulike aktører legger i begrepet. Poliiti og forskere sikter ikke alltid til det samme med begrepet.

Før 2003 så hadde man ingen ens eller felles definisjon av organisert kriminalitet i norsk politi og rettesvesen. Da ble EUs 11 punkts definisjon innført. Avgrensingen i straffelovens § 60 a er betydelig videre enn EU definisjonen. EU definisjonen ble innført bl.a. fordi den ble oppfattet som mer ryddig enn mange andre, men mest for å oppnå sammenlignbarhet med andre land i Europa vi samarbeider med. Det forhindrer ikke at definisjonen kan oppfattes som uklar og åpen for en rekke fortolkninger. Følgende sitat beskriver godt situasjonen: ”Definisjonen er systematisk og synes praktisk innrettet. Når det kommer til konkret bruk, viser den seg likevel å være så generell at det i praksis er omfattende rom for tolkning og egenvurderinger av hva som skal inngå.” (Politidirektoratet 2005, s. 6) Rapporten ”Prosjekt organisert kriminalitet” viser klart at disse uklarhetene og egenvurderingene medfører at mye av politiets etterretningsressurser konsentreres om ”gode gamle” problemer man allerede vet mye om, det vil si narkotika, vold og trusler samt utpressing og ran som sammen utgjorde mer enn 80 prosent av den registrerte informasjonen. Mens man konkluderer med at økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet i forbindelse med organisert kriminalitet nærmest ikke registreres i det hele tatt.

Når man ser at både forskere og politi seg i mellom har ulike oppfatninger av begrepet, hva som bør ligge inn under definisjonen og hva som er mest sentralt ved den så skjønner man at det er et godt egnet felt for skinnuenigheter og skinndebatter. Forskere understreker ofte at det mest sentrale ved begrepet er modus – det vil si hvordan kriminaliteten utføres, i lag, nettverk og grupper. Politikere og langt på vei media har en tendens til å beskrive organisert kriminalitet som synonymt med alvorlig og farlig kriminalitet, mens politiet ofte er opptatt av narkotika og ulike lovbruddstyper.

Trusselvurderinger som kunnskapskilde – et eksempel

De siste 10 – 15 årene har etterretnings- og analysefunksjonene i politiet fått en stadig større betydning. Bakgrunnen til dette har blant annet vært at det økte fokus på organisert kriminalitet har aktualisert mer strategiske og proaktive måter å arbeide bygget på etterretning og analysekunnskap (Larsson 2008, Sætre 2007). Det finnes ulike typer analyse, de som her kort skal nevnes er strategiske analyser, trusselvurderinger og bruken av dem. De såkalte trusselvurderingene utvikles i dag på både regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Internasjonalt er Europol og Interpol blant storleverandørene av slike rapporter. I utgangspunktet er disse ment brukt av ledelsen i politiet for å styre ressursene mot antatte fremtidige problemer.

En kan spørre hvilken verdi disse vurderingene har for politiets ledelse. Mye kan tyde på at de faglige vurderingene som ligger i bunnen av dem blir mindre vektlagt enn politiske krav om å vise styrke i forhold til mer eller mindre dagsaktuelle kriminalitetsproblemer.

Her skal kort problemstillingen om kildegrunnlaget for disse rapportene tas opp. Ved utarbeidelsen av trusselvurderinger på nasjonalt nivå stilles man overfor flere kildemessige utfordringer. Trusselvurderingene omhandler ofte organisert kriminalitet og det benyttes både åpne og lukkede kilder. Etterretning er en sentral kilde, men etterretningsregistre er sjelden godt egnet til å utvikle slike analyser ut fra. Ofte er analytikerne nødt til å gå rett på de enkelte miljøer og eksperter i politiet for å innhente informasjon. Som ved forskning er man avhengig av gode kilder og kontakter.

Et av problemene med etterretningskilder er vurderingen av kvaliteten på dataene og etterprøvbareheten av informasjonen som hentes inn. Dette blir mer kritisk jo lenger unna den opprinnelige kilden analytikeren befinner seg. Det er ikke uvanlig at analytikere bygger på informasjon eksempelvis fra Europols, NCIS eller Interpols trusselvurderinger. Noen ”sannheter”, som kan bygge på rene antakelser eller luftige kalkyler, får raskt eget liv ved at de stadig refereres, uten at man helt kjenner informasjonenes opprinnelse. På denne måten kan eksempelvis de høyst usikre kalkylene over hvitvaskede beløp på internasjonalt nivå utarbeidet av interesseorganisasjonen Financial Action Task Force overføres til lokale forhold uten at noen riktig vet hva som ligger bak utregningen av tallene (Reuter og Truman 2004). Eller de astronomiske anslagene som gjengis over verdiene i den internasjonale narkotikaøkonomien fremstilles uten særlige reserverasjoner eller betenkeligheter (Duyne og Levi 2005).

Et vesensskille mellom forskningsdata og etterretningsdata er at forskningsdata vanligvis skal være åpne og etterprøvbare. Etterretningsdata kan stamme fra hemmelige kilder⁹ og være av en slik art at man ikke kan etterprøve dem. Denne

type data kan ofte tillegges betydelig vekt av politiet, men vil sjelden ha forskningsmessig relevans.

Ved innsamling av data fra lokale enheter til nasjonale trusselvurderinger har man ofte benyttet et spørreskjema som lokalt politi skal rapportere tilbake på. Man kan også bygge på driftsrapporter som jevnlig sendes inn til de sentrale enhetene i politiet. Kvaliteten på denne innrapporteringen har vært slik at man har stilt spørsmål til grunnlagsdataene. De samme problemene har man ved internasjonale enheter som Europol, kvaliteten på de dataene man får inn varierer betydelig fra land til land. Sammenlignbarheten mellom dataene er derfor ofte begrenset.

Brå har medvirket i en evaluering av politiets tilstandsrapporter til Europol hvor det kom frem en rekke mangler. Et problem var at de i stor utstrekning bygde på intervjuer med eget politi (Van der Beken 2004).

Analytikernes, lik forskernes, perspektiver styrer et godt stykke på vei hva de ser etter og finner. De senere år har nettverksperspektivet på organisert kriminalitet fått en stadig mer sentral posisjon. Det er mye godt i dette, det aller meste av den organiserte kriminaliteten er nettverksbasert, men perspektivet har også sine begrensinger, man kan eksempelvis raskt finne flere nettverk og knytninger enn det er grunnlag for.

Det er ikke uvanlig at nettverksanalyser gir et bilde av en stor ”organisasjon” med et virvar av personer med omfattende kontakter. Dette kan gi et skremmende inntrykk av kriminelt samarbeide. Organisert kriminalitet kjennetegnes også av relasjoner og kontakter. Det er alltid noen som kjenner noen, slik det også er innen tradisjonell kriminalitet. Hva nettverksbildene likevel ikke viser er at relasjonene kan vare over lang tid og dekke ganske ulike former for lovbrudd i denne perioden. I realiteten dannes tilfeldige konstellasjoner som kanskje aldri mer vil gjenoppstå. En stor del av narkotikakriminaliteten kjennetegnes blant annet av relativt tilfeldige lovbruddspartnere (Brå 2005:11). Dette betyr at nettverksanalyser kan gi et for ryddig bilde av kriminaliteten hvor svake tilfeldige kontakter kan se ut å være like viktige som varige sterke knytninger.

Dette betyr ikke at vi ikke mener trusselvurderinger kan ha stor nytte for forskere som kildemateriale. Spørsmålet er mer hva de kan brukes til og hvordan de benyttes. Brukt med forsiktighet kan de eksempelvis gi en pekepinn over noen utviklingstendenser. De kan være utgangspunkter for videre undersøkelser og forskning. Gode trusselvurderinger er vanligvis åpne når det gjelder usikkerheter i forhold til funn og datamateriale og kan virke stimulerende ved å reise en rekke spørsmål. En av de viktigste oppgavene til trusselvurderinger er å foreslå *mulige* trusler og prioriteringer i fremtiden, ikke nødvendigvis å være sannsiger-ske. Dessuten er det slik at noen data alltid vil være mer usikre enn andre. Noen fenomen er enkle å dokumentere, politiet kjenner prisen på hasj på gata i Oslo og

de har kunnskap om antall beslag av våpen tilknyttet ulike miljøer. Andre forhold er langt mer usikre, det finnes få, om noen, miljøer som har god oversikt over hvor mange kvinner som tas inn i Norge til prostitusjon. Vi har ytterst begrenset kunnskap om hvordan hvitvasking foregår i Norden og knapt noen viten om omfanget av dette. Det betyr at trusselvurderingene kan benyttes med en viss grad av presisjon som kilde på noen områder, mens den på andre best kan fungere som en indikator på hva man knapt vet noe om.

Hvilke konsekvenser får dette?

Konsekvensene av dette er at man må benytte politikilder med ekstra varsomhet. Når det gjelder trusselvurderingene må en dessuten huske at disse langt på vei har preg av å være politiske dokumenter, produsert ikke bare for politiets faglige og politiske ledelse, men også med henblikk på media¹⁰.

Det er alltid viktig å vite hvordan kunnskap produseres. Politikilder kan benyttes med stort utbytte om man kjenner deres begrensninger og hvordan de skapes. For å få et realistisk bilde av hva dataene sier må man kjenne politiets virkesomhet godt. Det er nærmest en tommelfinger regel at hvis man ser raske og store svingninger i politistatistikken så bør en først sjekke ut det rent tekniske hvordan saker registreres og føres, siden se på prioriteringer av innsats før man eventuelt kan utsi noe om et eventuelt omfang av endringer. Det samme gjelder ved bruk av ulike etterretningsregistre som kilde.

Det er flere forhold man må ta høyde for, noen av disse er allerede nevnt. For det første er kunnskapen *selektiv*. Innen noen felter kan den synes svært god, mens andre er tynnere. Dataene forteller oss derfor mindre om kriminalitetens form og omfang, men mer om ressursbruk og kunnskapsstatus om disse forholdene og feltene. For det andre er *perspektivet selektivt*. Formålet med politiets innsats er ikke å bygge sann viten, men straffesaker. Det vil si at man finner en rekke forhold relevante som forskningsmessig er av mindre interesse, mens viktige spørsmål i forskningsmessig henseende ikke reises. For det tredje preges ofte innsatsen av enkeltsaker, pressgrupper, media, politiske signaler og ressursbruk i politiet fremfor viten om skadepotensial for samfunnet eller forskningsinteresser. Ofte er det slik at man tar det synlige. Politiets utvelgelse og prioritering er dessuten styrt av kunnskap om enkelte lovbrutere. Det legges ned stor ressurs på å følge opp enkelte personer (kjenninger). Dette er et forhold som tidvis samfunnsforskere stusser over og som kan bidra til å opprettholde selvoppyllende spådommer. Det samme gjelder politiets tendens til å velge ut noen former for kriminalitet, dette er ofte slikt som passer godt inn i forestillingene om hva ordentlig politiarbeid er (Finstad 2000 og Granér 2004). Narkotika kriminalitet er nærmest per definisjon organisert kriminalitet for politiet. Det gir nesten 100 % oppklaring, kort saksbe-

handlingstid, beslag kan veies i antall og kilo og det anses å være alvorlig kriminalitet, noe som gir politistatus.

På så vis er politiet med på å skape kriminaliteten ved at de fungerer som leverandører av informasjon, presenterer og skaper bilder av kriminaliteten (Manning 1997 og Gundhus 2009). Det er ikke kun innen feltet organisert kriminalitet dette skjer. De statistiske data vi får (STRASAK), er som Høigård (1997) riktig påpeker, et avtrykk av eller bilde av politiets innsats og oppgaver snarere enn den faktiske kriminaliteten. Politiets anmeldelsesstatistikk kan med fordel kalles politiets driftsstatistikk.

På grunn av de metodiske utfordringene ved å utføre forskning på organisert kriminalitet er forskeren nødt til å være pragmatisk i sin tilnærming til feltet. Det er langt fra umulig å forske på grupper eller fenomen som oppfattes som lukkede og farlige. En metodisk tilnærming som synes fruktbar er å benytte flere ulike metodiske tilnærminger sammen, eksempelvis å bygge på dommer, mediasaker og intervjuer med både dømte og politi.

Forskningens rolle

Forskningens rolle vil grunnleggende sett måtte være kritisk. Politi og rettsvesen vil også i fremtiden være sentrale kilder innen forskningen på organisert kriminalitet. Men forskning må korrigere bildet av den organiserte kriminaliteten som presenteres, dens omfang og karakter.

Forskningen må stille de rette spørsmål i forhold til de fremstillingene som ofte males med relativt bred penn. Det er en sentral oppgave å gi et mer nøkternt og nyansert bilde av den organiserte kriminaliteten enn hva media, ofte via politikilder presenterer i dag. I dagens kriminalpolitiske situasjon hvor det ropes høyt på vide fullmakter og strenge tiltak er dette viktigere enn noensinne. Dramatiske enkeltsaker har en tendens til å blåses opp. Samtidig har politiet fått en rekke "nye" utvidede etterforskningsmetoder og økte muligheter til å intervensere i privatsfæren (Larsson 2008). Forskningens rolle er å stille kritiske spørsmål ved nytten, behovet og kostnadene ved den innsatsen som nå rettes mot organisert kriminalitet. Så langt har vi meget begrenset kunnskap om effektene, på godt og ondt, av metodene og innsatsen. Det er i seg selv ytterst betenkelig at det går så lite midler og ressurser til forskning når det kanaliseres betydelige ressurser til bekjempelsen. Man kan spørre på hvilket grunnlag denne innsatsen drives, er det ut fra medias bilder og opportunistiske politiske utspill eller bygget på reell kunnskap? Mye tyder nok dessverre at det langt på vei er drevet av de førstnevnte faktorene. I de fleste nordiske land har man så langt avsatt ytterst begrensede ressurser til forskning på organisert kriminalitet, noe som nok er det motsatte av hva mange tror (Korsell og Larsson 2011). Denne mangel på forskningsressurser er

så åpenbar at en kan spørre om det kan være at slik at myndighetene ikke ønsker slik forskning.

Referanser:

- Albini, Joseph L. (1971): *The American Mafia: Genesis of a Legend*, Crofts, New York.
- (1997): "Donald Cressey's Contribution to the Study of Organized Crime: An Evaluation", i Ryan og Rush (ed): *Understanding Organized Crime in Global Perspective. A Reader*. Sage Publications. Thousand Oaks.
- Van der Beken, T. Et al. (2004): *Measuring Organised Crime in Europe. A feasibility study of a risk-based methodology across the European Union*. Antwerp: Maklu
- Brå rapport 2005:11: *Narkotikabrottslighetens organisationsmønstre*.
- Christie, Nils (1987): Minneord om Don Cressey, *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*.
- Cressey, Don (1969): *Theft of the Nation. The Structure and Operations of Organized Crime in America*. Harper & Row, New York.
- Duyne, Petrus C. van og Micael Levi (2005): *Drugs and Money. Managing the drug trade and crime-money in Europe*, Routledge, London.
- Finstad, Liv (2000): *Politiblikket*, Pax forlag, Oslo.
- Granér, Rolf (2004): *Patrullerende polisers yrkeskultur*, Lund dissertations in Social Work.
- Gundhus, Helene Oppen (2009): *For sikkerhets skyld. IKT, yrkeskultur og kunnskapsarbeid i politiet*. Unipub forlag, Oslo.
- Høigård, Cecilie (1997): "Kriminalitetsbilder og kriminalstatistikk" i Finstad og Høigård (red): *Kriminologi*, Pax forlag, Oslo.
- Johansen, Per Ole (2004): *Den illegal spriten. Fra forbudstid til polstreik*. Unipub. Oslo.
- Junninen, Mika (2006): *Adventurers and Risk-takers: Finish Professional Criminals and their Organisations in the 1990s Cross Border Criminality*. HEUNI, Helsinki.
- Korsell, Lars E. og Paul Larsson (2011): Organised Crime, i Tonry (ed) ..., Northeastern University Press, i trykk.
- Kripos (2010): *Situasjonsbeskrivelse mobile vinningskriminelle i Norge*. Rapport.
- Landesco, John (1968): *Organized Crime in Chicago. Part III of the Illinois Crime Survey 1929*, Sec Ed. Midway Reprint, University of Chicago Press, Chicago.
- Larsson, Paul (2008): *Organisert kriminalitet*, Pax forlag, Oslo.
- Larsson, Paul og Dan Magnusson (2009): *Hvitvaskingsreguleringens kostnader*, i

- Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap nr 1.
- Manning, Peter K. (1997): *Police Work. The Social Organization of Policing*, Waveland Press Inc. Long Grove.
- Politidirektoratet (2005) *Prosjekt organisert kriminalitet*, Rapport, Oslo.
- Reuter, Peter and Edwin M. Truman (2004): *Chasing Dirty Money. The Fight Against Money Laundering*, Institute for international Economics, Washington.
- Ryan, Patrick J. og George E. Rush (1997): *Understanding Organized Crime in Global Perspective. A Reader*. Sage Publications. Thousand Oaks.
- Snertingdal, Mette I. (2007): *Kalkulerende kjeltringer eller offer for omstendighetene?*, SIRUS, Oslo.
- Sætre, Marianne (2007): *Analyser av kriminalitet. En innføring i data og metoder i samfunnsvitenskapelige og strategiske kriminalanalyser*, Høyskoleforlaget, Kristiansand.
- Thrasher, Fredrick M. (1927): *The Gang. A Study of 1313 Gangs in Chicago*. University of Chicago Press.
- Tilley, Nick (2008): "Modern approaches to policing: community, problem-oriented and intelligence-led", i Newburn (ed): *Handbook of Policing*, Sec ed. Willan Publishing, Collumpton.

Notes:

- ¹ Her ser vi bort fra klassiske studier som Thrashers "The Gang" fra 1927 og Landescos "Organized Crime in Chicago" fra 1929.
- ² I nordisk sammenheng har forskningsmiljøet ved BRÅ levert en rekke rapporter, Per Ole Johansen (2004) har bidratt særlig med studier av spritsmuglere, mens eksempelvis Junninen og Aaroma har gitt viktige finske bidrag.
- ³ Dette er noe både forskere og analytikere i politiet kan underskrive på.
- ⁴ Og som Per Ole Johansen ofte sier: "Alle liker å snakke om jobben."
- ⁵ Eksempelvis antall saker med utenlandske gjerningspersoner, hvor nå Polen, Romania og Litauen topper statistikken. De aller fleste sakene dreier seg om vinningskriminalitet i ulike former (Kripos 2010). I hvilken grad denne vinningskriminaliteten er organisert er et annet spørsmål, men erfaringsvis er den ofte det.
- ⁶ Eller biker kriminalitet, det vil hovedsakelig si klubbene Bandidos, Hells Angels og Outlaws.
- ⁷ Det er viktig å kjenne til at utvelgelsen av saker til norske Økokrim og Svenske Ekobrottsmyndigheten er noe ulik. I Norge velger Økokrim sakene sine selv, mens man i Sverige i større grad er pålagt å ta flere saker. Det er likevel verdt å understreke at brottsparten av den økonomiske kriminaliteten i begge land håndteres av lokalt politi.
- ⁸ Den interesserte selvplager kan oppsøke Klaus von Lampe sin hjemmeside hvor en rekke definisjoner er samlet. <http://www.organized-crime.de/index.html>

- ⁹ Ofte er informasjon hemmeligstemplet for å verne kildene, ikke for at informasjonen i seg selv er oppsiktsvekkende eller farlig. Dette er typisk når kilden kan være en informant, undercover agent eller annen hemmelig kilde og hvor man ved å røpe kilden kan sette denne i fare.
- ¹⁰ Under Larssons arbeid med den norske nasjonale trusselvurderingen i 2003 ble mediapresentasjonen fremhevet som et sentralt aspekt ved rapporten. Det ble holdt presseslipp og en rekke intervjuer i forbindelse med publiseringen.

Adress:

Paul Larsson
Politihøgskolen
Slemdalsveien 5
NO 0301 Oslo

Lars Korsell
Brottsförebyggande rådet
Box 1386
SE-111 93 Stockholm